

ชื่อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านของชาวเขา
เผ่าเย้า ระหว่างระบบการส่งเสริมบนสู่ล่าง และระบบ
ล่างสู่บน ในจังหวัดพะเยา

ชื่อผู้เขียน

นายมนตรี ศรีสมบัติ

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุษฎี ณ ลำปาง	กรรมการ
อาจารย์วราภา คุณาพร	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประทีป ศษศิลา	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้านของชาวเขา
เผ่าเย้า ระหว่างระบบการส่งเสริมบนสู่ล่าง และระบบล่างสู่บน ในจังหวัดพะเยา" (A
Comparative Study of Yao Hilltribe Village Revolving Fund Between
Top-Down and Bottom-up Extension System in Changwat Payao) มีวัตถุประสงค์
เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารงานกองทุนหมู่บ้านระบบบนสู่ล่าง และ
ระบบล่างสู่บน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
และแนวทางการส่งเสริมการเกษตรผ่านกองทุนหมู่บ้าน

รูปแบบการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ มีรูปแบบการวิจัยที่ใช้วัดครั้งเดียว
และครั้งสุดท้าย (One-Shot Case Study) กลุ่มตัวอย่างคือ หัวหน้าครัวเรือนสมาชิก
กองทุนหมู่บ้านทุกครัวเรือนในหมู่บ้านผาแดง อ.แม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน
35 คน และหมู่บ้านบ่อตันสัก อ.เชียงม่วน จังหวัดพะเยา จำนวน 45 คน ใช้วิธีสุ่ม

ตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มหมู่บ้านที่มีการดำเนินงานกองทุนหม่อน เวียดนามบ้านระบบบนสู่ล่าง (Top-down system) ได้แก่ หมู่บ้านผาแดง และกลุ่มที่มีการดำเนินงานกองทุนหม่อน เวียดนามบ้านระบบล่างสู่บน (Bottom-up system) ได้แก่ หมู่บ้านบ่อต้นสัก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ Chi-Square Technique

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานกองทุนหม่อน เวียดนามบ้านระบบล่างสู่บนนั้น สมาชิกเกษตรกรชาวเขามีสวนร่วมมากถึง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการหาปัญหา ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการปฏิบัติและขั้นตอนรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมน้อยในขั้นตอนประเมินผล สำหรับกองทุนฯ ระบบบนสู่ล่างนั้น สมาชิกเกษตรกรชาวเขามีสวนร่วมมากเพียง 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการปฏิบัติและขั้นตอนการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมปานกลาง 1 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการตัดสินใจ มีส่วนร่วมน้อย 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการหาปัญหาและขั้นตอนประเมินผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการดำเนินงานกองทุนฯ ได้แก่ รายได้ ขนาดพื้นที่ถือครอง ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ และการติดตามแนะนำจากเจ้าหน้าที่ สำหรับประสิทธิภาพการดำเนินงานกองทุนหม่อน เวียดนามบ้านนั้น พบว่ามูลค่าของกองทุนหม่อน เวียดนามบ้านมีผลต่อความสามารถในการกักขังและใช้ประโยชน์ของสมาชิก อัตราดอกเบี้ยและประเภทกิจกรรมมีผลต่ออัตราการเพิ่มของมูลค่ากองทุนหม่อน เวียดนามบ้าน ส่วนความรู้-ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนจะทำให้ชาวเขามีสวนร่วมมากขึ้น สำหรับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ นั้น จะทำให้เกิดความสามารถในการพึ่งตนเองได้

การส่งเสริมการเกษตรผ่านกองทุนหม่อน เวียดนามบ้าน โดยจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปอยู่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เป็นทั้งเพื่อน ผู้ให้คำแนะนำและที่ปรึกษากิจกรรมที่ส่งเสริมนั้นจะได้รับการเสนอขึ้นมาจากหมู่บ้านและให้การสนับสนุนในรูปแบบวัสดุ-อุปกรณ์การเกษตร ผ่านกองทุนหม่อน เวียดนามบ้าน วิธีการส่งเสริมส่วนใหญ่จะใช้วิธีกลุ่ม โดยมีการประชุมประจำเดือนและประจำปี เพื่อพิจารณากิจกรรม โครงการที่จะดำเนินการส่งเสริม คัดเลือกสมาชิกโครงการ กำหนดเงื่อนไขรายละเอียดการปฏิบัติตลอดจนถ่ายทอด

เทคโนโลยีและวิธีการเพาะปลูก พบว่าหมูบ้านผาแดงซึ่งดำเนินงานกองทุนหมูบ้านระบบบนสู่ล่างนั้น ได้ส่งเสริมการปลูกกาแฟและถั่วแดงซึ่งเป็นพืชใหม่สำหรับเกษตรกรชาวเขา แต่ก็ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากการแทรกแซงราคาข้าวซื้อผลผลิตในปีที่ราคาตกต่ำทุกครั้ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University

All rights reserved

Thesis Title   A Comparative Study of Yao Hilltribe Village
Revolving Fund Between Top-Down and Bottom-up
Extension System in Changwat Payao

Author   Montri Srisombat

M.S. (Agriculture)   Agricultural Extension

Examining Committee :

Assoc. Prof. Dr. Pongsak Angkasith   Chairman

Assist. Prof. Dusdee Nalampang   Member

Lecturer Warapa Kunaporn   Member

Assist. Prof. Prateep Kochsila   Member

Abstract

A Comparative study of Yao hilltribe village revolving fund between top-down and bottom-up Extension system in Changwat Payao were to compare administrative pattern of village revolving fund between top-down and bottom-up extension system, factors affecting the hilltribe's participation in operating village revolving fund and agricultural extension approach through village revolving fund.

Research methodology used in this study was "one-short case study". Samples were household heads of village revolving fund members in Phadaeng village, Amphoe Mae Chai, Changwat Payao,

totalled 35 households and Bor Ton Sak village, Amphoe Chiangmuan, Changwat Payao, totalled 45 households by the method of stratified random sampling technique. Samples were classified into two groups, namely, top-down system village revolving fund group (Phadaeng village) and bottom-up system revolving fund group (Bor Ton Sak village). Instrument for collecting data was questionnaire. Statistical techniques applied were percentage, arithmetic mean, t-test and Chi-square technique.

From research findings, it was found that the administration of bottom-up village revolving fund, the tribal farmers had participated in 4 stages, namely, identification of problems, decision-making, implementation and benefit sharing. As for top-down village revolving fund, the members had participated most in implementation and benefit sharing stages, moderately participated in decision-making stage and slightly participated in identification of problems and evaluation stage.

Factors affecting the hilltribe's participation in organizing village revolving fund were household income, size of farm holding, achievement motivation and extension contact. As for the efficiency of the operation of village revolving fund, it was found that the amount of revolving fund affects the ability to borrow and the member's benefit. Interest rate and activities also affect the increasing rate of the amount of revolving fund. Knowledge and understanding about village revolving fund increased hilltribe's participation. Member's participation in every stage of participation process enables the hilltribe to be self-reliant.

Agricultural extension by the method of village revolving fund was conducted by extension agents who were stationed in the village. Their roles were to be friends and supervisors. Extension activities had to be proposed from the village by supporting agricultural inputs (e.g. fertilizer, insecticide, etc.) through village revolving fund. Most extension method was conducted by group through monthly and annual meetings to consider activities, implement projects, select members, determine operational activities, and transfer of technology. It was noticed that, at Phadaeng village, the operation of village revolving fund through top-down approach by extending coffee and red kidney beans (newly extended crops) were adopted well by the hilltribes under the supervision of extension agents. This was because of the price intervention policy during the oppressed price period.